

Soňa Čapková, et al., 2011, *Regional Development and Innovation*, Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela, 138 s.

Pojęcie innowacji pochodzi z języka łacińskiego *innovare* i oznacza tworzenie czegoś nowego. Najogólniej ujmując, jest to każda zmiana, która coś ulepsza, daje nową jakość lub pozwala stworzyć nowy produkt czy usługę. Innowacyjność stała się słowem kluczem. W obszarze gospodarki mamy kilka określeń o zbliżonym znaczeniu np. „gospodarka oparta na wiedzy”, „społeczeństwo informacyjne” czy „społeczeństwo odpowiedzialne za przedsiębiorczość”. O innowacji można mówić na poziomie przedsiębiorstwa, regionu, kraju, świata, stawiając coraz wyższe wymagania w odniesieniu do tego, na jakim poziomie dana zmiana jest nowością. Dlatego definicja tego słowa jest szeroka. Ponadto zjawiska innowacyjne są dynamiczne. Warto zatem podkreślić, że jest to, jak trudną i różnorodną materię podjęli się zbadać Autorzy.

To co jest wspólne dla wszystkich definicji innowacji, to opisanie jej jako aktywności przedsiębiorstwa w zakresie wprowadzenia nowości w różnych obszarach jego działalności. Powszechnie w praktyce gospodarczej wyróżnia się, na co zwracają uwagę Autorzy, cztery typy innowacji: produktowe, procesowe, marketingowe i organizacyjne. Często wszystkie rodzaje występują łącznie zwłaszcza w przedsiębiorstwach produkcyjnych. W przedsiębiorstwach usługowych zastosowanie mają przede wszystkim innowacje organizacyjne oraz marketingowe.

Jednostką badawczą w opracowaniu jest region, czyli umownie wydzielony obszar, względnie jednorodny, różniący się od terenów sąsiednich cechami naturalnymi i antropogenicznymi. Rozwój regionalny można zdefiniować jako długofalowy proces przemian dokonujących się w gospodarce regionu. Obejmuje on zarówno zmiany ilościowe, jak i jakościowe.

Publikacja jest jedną z pozycji międzynarodowego projektu o nazwie *Rozwój współpracy w dziedzinie badania wpływu innowacyjnych procesów w regionalnym rozwoju Słowacji i Norwegii nr NIL-II-013-d*. Głównymi partnerami biorącymi udział w realizacji projektu są Katedra Regionalnego Rozwoju i Publicznego Zarządzania z Wydziału Ekonomicznego UMB na Słowacji i Department of Economics and Resource Management na University of Life Sciences w Norwegii.

Celem publikacji było zbadanie teoretyczno-aplikacyjnego znaczenia innowacji w regionalnym rozwoju Słowacji i Norwegii. Choć Autorzy opracowania nie podają wprost hipotezy badawczej, to można ją sformułować następująco: państwa, które w przeszłości wykładały więcej środków na innowacyjne cele, są obecnie na wyższym poziomie rozwoju. Podsumowując, innowacje są uwa-

żane za siłę napędową sukcesu regionów, a co za tym idzie, gospodarki danego państwa. Tak sformułowanemu celowi i hipotezie badawczej podporządkowana została konstrukcja pracy, która składa się z ośmiu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym zwrócono uwagę między innymi na teorię nowej ekonomicznej geografii i teorię uczących się regionów. Główny kierunek badań według pierwszej z nich dotyczy uchwycenia przestrzennych dysproporcji w zakresie rozwoju regionów. Natomiast podstawowym elementem teorii regionu uczącego się jest nieustanne wdrażanie rozwiązań innowacyjnych i umiejętność adaptacji ich do turbulentnego otoczenia. Strategia UE zakłada, że do 2020 r. skala wydatków na wiedzę i badania kształtować się powinna na poziomie 3% PKB.

Drugi rozdział dotyczy wydatków na naukę, badania i innowacje w Republice Słowackiej i Norwegii. Na bazie tych badań opisanych na łamach pracy sformułować można następujące uogólnienia. Zasoby innowacyjne skoncentrowane są w głównych miastach regionów. Pomiedzy wydatkami a liczbą zatrudnionych pracowników naukowo-badawczych zachodzi silna korelacja. Projekty innowacyjne współfinansowane są z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wykorzystują one społeczną metodologię opartą na trzech komponentach: budowaniu konsensusu pomiędzy kluczowymi uczestnikami regionalnego systemu innowacyjnego, jego analizie i tworzeniu polityki w zakresie pozyskania środków na współfinansowanie innowacji. Dzięki świadomej inicjatywie wszystkie regiony Słowacji mają opracowaną regionalną strategię innowacyjną.

W trzecim rozdziale uwagę poświęcono zadaniom uniwersytetów w regionalnym i lokalnym rozwoju. Istnieje zapotrzebowanie na pracowników z wyższym wykształceniem, szczególnie w regionach zapóźnionych. Uniwersytety miałyby nie tylko szerzyć wiedzę, ale ją generować i rozwijać. Publikowanie wyników badań w renomowanych czasopismach naukowych umożliwia akademickim pracownikom informowanie o wynikach swoich badań i udostępnianie ich szerszym kręgom czytelników. Uniwersytety spełniają trzy misje – dydaktyczną, badawczą i innowacyjną. W związku z tym, wymaga się od nich zabezpieczenia szerszego transferu wiedzy w ramach regionu.

Problematyce „trzeciej misji” uniwersytetów w kontekście regionalnego rozwoju poświęcony jest czwarty rozdział. Zaprezentowano w nim teoretyczną koncepcję „trzeciej misji”, w jej ramach wyodrębniono pojęcie „przedsiębiorczego uniwersytetu”, a następnie przedstawiono ezemplifikację tej koncepcji na podstawie trzech skandynawskich uniwersytetów. Innowacyjność to pojęcie wpisane w środowisko uczelniane, bo tam właśnie powstają nowe idee, poglądy i rozwiązania problemów. Pracownicy uczelni powinni być z natury rzeczy innowacyjni i to nie tylko w samym procesie badawczym, ale także jeśli chodzi o pozyskiwanie środków na badania i obracanie nimi, zarządzanie własnością intelektualną uczelni i jej działania na rzecz gospodarki (regionu) i społeczeństwa.

W piątym rozdziale Autor podkreśla znaczenie i zadania małych i średnich przedsiębiorstw w innowacjach. Przytacza statystyczne dane ilustrujące znaczenie tych firm w gospodarce i regionach. W wiejskich regionach rolnictwo pozostaje najważniejszą branżą i małe farmy tworzą większość rolniczych przedsiębiorstw.

Stale rosnąca liczba firm sprzedaje swoje produkty bezpośrednio klientom. Jedną z form sprzedaży jest sprzedaż z podwórza. Możliwość sprzedaży produktów prosto z podwórka przyczynia się do rozwoju wiejskich regionów, zwiększa zatrudnienie i sprzyja utrzymaniu naturalnego charakteru regionu. Wdrożenie modelu New Farmers Market pomaga małym producentom pokonać problemy z marketingiem, który w tej formie sprzedaży jest istotny. Farmerskie rynki przyczyniają się do zwiększenia zainteresowania miejscowymi artykułami, których optymalna odległość dostawy nie powinna przekraczać 100 km. Produkty takie mają wyższą jakość i są alternatywą dla anonimowych produktów z supermarketów. Pomyślna realizacja tego modelu przynosi korzyści producentom, klientom i wiejskim regionom.

Szósty rozdział prezentuje doświadczenia we wdrożeniu modelu New Farmers Market w norweskich regionach i analizuje go w aspekcie innowacyjności na rynku z rolniczymi produktami. Model okazał się adaptabilny i szybki do wdrożenia, co jego jest zaletą. Skupienie uwagi na rozwoju w teorii i praktyce wpływa na zainteresowanie jego jakością. Dlatego znaczną uwagę poświęca się wszelkim typom innowacji, które redukują nieprzyjemne dla środowiska działania i optymalizują wykorzystanie tych modeli w praktyce.

Ekoinnowacje i strategie są przedmiotem badań opisanych w rozdziale siódmym. Badania nad przyczynami klimatycznych zmian, potrzeba poszukiwania bezpiecznych źródeł energii prowadzą do zwiększenia udziału energii z odnawialnych źródeł. UE w swoim bilansie energetycznym zaplanowała ich udział na poziomie 20% w docelowym roku 2020. Sektor bioenergii w Europie tradycyjnie oddziałuje na lokalnym i regionalnym poziomie.

W ostatnim rozdziale monografii Autorzy starają się odpowiedzieć na pytanie: jak stymulacja technologicznych innowacji może zwiększyć wykorzystanie bioenergii. Potencjalny kryzys energetyczny i aspekty środowiskowe (dążenie do obniżenia emisji cieplarnianych gazów) skłaniają do poszukiwania alternatywnych źródeł energii odnawialnej. Czynnikiem demotywującym potencjalnych inwestorów są z reguły znaczne koszty początkowe. Koncentracja kilku rodzajów źródeł w jednej lokalizacji powoduje, że cały projekt ma szansę stać się względnie tańszy poprzez zastosowanie tzw. układów hybrydowych.

Podstawą, w oparciu o którą formułowano cel i hipotezy badawcze, była literatura z zakresu ekonomicznego funkcjonowania regionów i ich innowacyjności oraz materiał empiryczny Statystycznych Urzędów Republiki Słowackiej i Norwegii a także Eurostatu. Recenzowana monografia zawiera liczną bibliografię krajową i zagraniczną, wśród niej nie dostrzegłem jednak publikacji Petera F. Druckera, zajmującego się innowacyjnością w przedsiębiorstwach, których to innowacyjność może mieć znaczny wpływ na rozwój regionów. Przy opracowaniach typu zbiorowego rodzi się niebezpieczeństwo wprowadzenia uogólnień dotyczących badanego problemu. W omawianej pracy tego uproszczenia uniknięto, co jest dodatkowym walorem monografii, gdyż Czytelnik koncentruje się wyłącznie na badanej problematyce. Zaslugą Soni Čapkovej i zespołu jest przemyślana konstrukcja monografii, w myśl zasady badawczej „od ogółu do szczegółu” i „od teorii do praktyki”. Choć książka ma charakter poważnego opracowania

naukowego to napisana jest prostym i zrozumiałym językiem. Podsumowując należy stwierdzić, że zamierzony cel pracy został osiągnięty, a hipotezy badawcze założone przez Autorów w pełni się potwierdziły.

Wojciech Sońta